

บทที่ 2

วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารในส่วนที่เกี่ยวกับการศึกษาวิจัย ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม โดยมีแนวความคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคล
2. แนวความคิดในการรวมกลุ่ม
3. แนวความคิดในการพัฒนาสตรี
4. ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม นิคมสร้างตนเองโนนสัง และกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคล

ทำการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคล 3 หัวข้อ ได้แก่ ความหมาย เบื้องหลังของพฤติกรรมในการตัดสินใจของบุคคล และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1.1 ความหมายของการตัดสินใจ

มีผู้ให้ความหมายของการตัดสินใจไว้หลายคนดังนี้

จิระจิตต์ (อ้างถึงในสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530) กล่าวว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการเลือกทางเลือกที่มีอยู่หลายทางเลือกเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงาน ซึ่งเมื่อมีการเลือกทางเลือกใดทางเลือกหนึ่งแล้วก็ถือว่าเกิดการตัดสินใจขึ้นแล้ว

วุฒิชัย (2523) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นเรื่องของการจัดการที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ และในการจัดการนั้น การตัดสินใจเป็นหัวใจในการปฏิบัติงานทุกๆ เรื่องทุกๆ กรณีเพื่อดำเนินการไปสู่วัตถุประสงค์ อาจมีเครื่องมือมาช่วยในการพิจารณา มีเหตุผลส่วนตัวอารมณ์ ความรักใคร่ชอบพ้อ เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการตัดสินใจ

วีระพล (2523) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นการประกอบไปด้วยขั้นตอนของการกำหนดวัตถุประสงค์ การกำหนดทางเลือก ข้อจำกัด การวิเคราะห์ การตัดสินใจ โดยยึดวัตถุประสงค์

Ofstad (อ้างถึงในสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530) การตัดสินใจ คือ การที่ผู้หนึ่งแสดงถึงความชอบ ไม่ชอบของเขาต่อบางสิ่งบางอย่าง

Shull (อ้างถึงในสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530) กล่าวว่า การตัดสินใจเป็นกระบวนการของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องทั้งในแง่บุคคลและสังคม การตัดสินใจเกิดจากการใช้ดุลพินิจซึ่งมาจากข้อเท็จจริง และค่านิยมของแต่ละคน ที่จะเลือกทางเลือกที่เขาคิดว่าจะสนองความมุ่งมาดปรารถนา หรือความต้องการของเขาได้

Simon (1960) การตัดสินใจ คือ กระบวนการที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมทางเชาวนปัญญา(intelligence activity) หรือ การหาโอกาสที่จะตัดสินใจ หมายถึงมีการสืบเสาะหาข่าวสารสภาพทางสิ่งแวดล้อม สำหรับจะใช้ในการตัดสินใจ กิจกรรมออกแบบ (design activity) หรือ การหาหนทางเลือกที่พอเป็นไปได้ หมายถึงเป็นการสร้าง พัฒนา วิเคราะห์แนวทางต่างๆ ที่จะนำไปปฏิบัติได้ กิจกรรมคัดเลือก (choice activity) หรือการเลือกทางเลือกจากทางเลือกที่มีอยู่ หมายถึง การเลือกทางเลือกที่เหมาะสมจะนำไปปฏิบัติได้จริง

Elion (อ้างถึงในสุโขทัยธรรมาธิราช, 2530) กล่าวว่า การตัดสินใจ คือ กระบวนการที่คนจะต้องเลือกจากทางเลือกหลายๆทาง ซึ่งการเลือกเช่นนี้ก็คือการเปรียบเทียบระหว่างทางเลือกต่างๆ และประเมินผลของแต่ละทาง

Barnard (1938) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจเป็นเทคนิควิธีที่จะลดจำนวนทางเลือกการเลือกลงมา การเลือกทางเลือกนั้นจะใช้เทคนิควิธีการใดก็ตาม ที่จะเลือกทางเลือกนั้นลงมาเหลือทางเดียว

Newman, Summer and Kirby (1972) กล่าวว่า ธรรมชาติที่สำคัญของการตัดสินใจเป็นกระบวนการในอันที่จะเลือกทางเลือกทางใดทางหนึ่งออกมาใช้ในการปฏิบัติซึ่งไม่ได้สิ้นสุดที่การเลือกแต่จะไปสิ้นสุดที่การปฏิบัติ

Kepner and Tregoe (1965) กล่าวว่า การตัดสินใจนั้นอยู่ที่การแยกแยะตัวปัญหาที่แท้จริงออกมาให้ได้นั่นเอง

Taylor (อ้างถึงในวุฒิชัย, 2523) กล่าวว่า กระบวนการตัดสินใจจะใช้ขั้นตอนการแก้ปัญหา (problem solving) ได้แก่

- 1) การแยกแยะตัวปัญหา (problem identification) เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีความรู้สึกว่าได้เกิดปัญหาขึ้น ซึ่งเป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในว่ามีปรากฏการณ์บางอย่างที่ไม่เป็นตามที่คาดคิด จัดว่าเป็นขั้นการสร้างความแน่ใจและมั่นใจโดยการทำความเข้าใจกับตัวปัญหาที่แท้จริง

- 2) การหาข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับตัวปัญหานั้น (information search) เป็นกิจกรรมด้านเชาวนปัญญา เป็นการค้นหาสาเหตุหรือสิ่งที่ก่อให้เกิดตัวปัญหา โดยการเสาะหาข่าวสารที่เกี่ยวข้อง

ชองกับสาเหตุของปัญหาให้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ ข่าวสารที่หามานั้นต้อง มีความเกี่ยวข้อง จำเป็นกับตัวปัญหา และเพียงพอในการแก้ปัญหา

3) การประเมินค่าข่าวสาร (evaluation information) เป็นการประเมินว่าข่าวสารที่ได้ มานั้นถูกต้อง เหมาะสม เพียงพอ ตรงกับเวลา สามารถนำไปวิเคราะห์ปัญหาได้หรือไม่

4) การกำหนดทางเลือก (listing of alternatives) เป็นการกำหนดทางเลือกให้มากที่สุด เท่าที่จะมากได้ ทางเลือกนั้นพยายามที่จะครอบคลุมวิถีทางที่จะแก้ปัญหาได้ในหลายๆ วิธี มีการ ลำดับความสำคัญของทางเลือกไว้ แต่ยังยอมรับว่าทางเลือกแต่ละทางนั้นอาจช่วยแก้ปัญหาได้ ถูกต้องและเหมาะสมในระดับที่แตกต่างกัน

5) การเลือกทางเลือก (selection of alternative) เป็นการเลือกทางเลือกที่กำหนดไว้ เพื่อจะนำไปปฏิบัติต่อไป เป็นที่ยอมรับว่าเป็นการตัดสินใจอย่างแท้จริง

6) การปฏิบัติตามการตัดสินใจ (implement of decision) เป็นการปฏิบัติตามผลของ การตัดสินใจที่ได้เลือกทางเลือกไว้แล้ว

จากความหมายที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้รู้ข้างต้น สรุปได้ว่า การตัดสินใจ หมายถึง กระบวนการที่บุคคลนำมาใช้สำหรับตกลงใจที่จะกระทำใดๆหรือปฏิบัติการใด ๆ โดย ผลของการกระทำหรือปฏิบัตินั้นต้องสอดคล้องหรือตอบสนองต่อความต้องการของตนหรือ สามารถที่จะแก้ไขปัญหานั้นที่กำลังประสบอยู่

2.1.2 เบื้องหลังของพฤติกรรมในการตัดสินใจของบุคคล

คนเรามีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในชีวิตของตนเอง พฤติกรรมที่แสดงออกมา จึงเป็น ทางที่จะไปถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์นั้น (Newman, 1972) และการตัดสินใจกระทำใด ๆ ของบุคคลมักอยู่ภายใต้สถานการณ์ 2 แบบ คือ สถานการณ์ที่แน่นอน(certain situation) ซึ่งเป็น สถานการณ์ที่ผู้ตัดสินใจสามารถกำหนดผลที่จะออกมาได้แน่นอน อีกอย่างคือสถานการณ์ที่ไม่ แน่นนอน (uncertain situation) เป็นสถานการณ์ที่ผู้ตัดสินใจไม่สามารถที่จะบอกได้ว่าผลที่จะเกิด ขึ้นนั้นจะออกมาเป็นอย่างไร (วุฒิชัย, 2523) เมื่อเป็นเช่นนี้การที่บุคคลจะตัดสินใจได้นั้น ต้องมี สิ่งคอยกำหนดอยู่เบื้องหลัง

จิระจิตต์ (อ้างถึงในสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530) กล่าวว่า โดยทั่วไปสถานการณ์การตัดสินใจในโลกแห่งความเป็นจริง มักเป็นสถานการณ์ที่เสี่ยงหรือไม่แน่นอน และมีบ่อยครั้งที่บุคคล ไม่อาจตัดสินใจเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์สูงสุด เพราะมีข้อจำกัดในเรื่องความรู้ ค่านิยม บุคลิกภาพ แรงจูงใจของผู้ตัดสินใจแต่ละคน จึงนับว่าปัจจัยทางจิตวิทยา มีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจ

Robert and Hanline (1975) กล่าวว่า การตัดสินใจและเลือกแนวทางปฏิบัติในสถานการณ์ที่ใหม่และแปลกไปจากเดิม คนเราส่วนใหญ่มักจะทำการตัดสินใจตามความเคยชินที่

ที่ได้ปฏิบัติกันมาก่อน

Dean and Pruitt (อ้างถึงในวุฒิชัย, 2523) กล่าวว่า ธรรมชาติอย่างหนึ่งของมนุษย์คือไม่ชอบเสี่ยงทำสิ่งใหม่ หากมีปัญหาหรือสถานการณ์ใหม่ก็จะหาทางหลีกเลี่ยงแต่บุคคลยังมีพื้นฐานของการเสี่ยงอยู่อย่างหนึ่งคือ การเสี่ยงที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อบุคคลเห็นประโยชน์ที่จะได้รับจากแนวทางใหม่ก็จะมีการเปลี่ยนแปลงระดับการเสี่ยงของตน

Durkin (อ้างถึงในวุฒิชัย, 2523) กล่าวว่า ในสถานการณ์ใหม่หากบุคคลไม่สามารถใช้ประสบการณ์เก่ามาช่วยในการตัดสินใจได้ ก็จะตัดสินใจโดยให้เป็นเรื่องของทดลองดูเสียก่อน ซึ่งจะเรียนรู้จากสิ่งผิดพลาด มีการศึกษาวิเคราะห์ และท้ายสุดจะจัดรูปแบบใหม่ในทันทีที่ทำได้

สรุปได้ว่า บุคคลจะมีพฤติกรรมในการตัดสินใจออกมาอย่างใดนั้นมีสิ่งที่อยู่เบื้องหลังของการตัดสินใจคือ ประสบการณ์ที่ผ่านมาหรือการเรียนรู้จากอดีตหรือนิสัย ค่านิยม แรงจูงใจจากการเห็นประโยชน์ที่จะได้รับ และโอกาสที่จะได้ทดลอง

2.1.3 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ

2.1.3.1 ทฤษฎีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม (The Multiple Factors Theory of Decision Making and Social Action)

เสาวภา (2525) กล่าวตามความคิดของ William W.Reeder ว่าโดยทั่วไปรูปแบบทางจิตวิทยาสังคม(social psychology) ที่เกี่ยวกับการตัดสินใจ และการกระทำพฤติกรรมของมนุษย์นั้น สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมซึ่งเป็นปัจจัยภายนอก จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ โดยบุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมเหล่านั้น เข้าสู่ตัวคนๆ นั้น ซึ่งการแปลงปัจจัยภายนอกมาสู่ตัวบุคคลนี้จะอยู่ในรูปของ ความเชื่อ (beliefs) และความไม่เชื่อ (disbeliefs) ซึ่งความเชื่อและความไม่เชื่อเป็นเหตุผล ที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรม ดังนั้นปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจไม่ได้เกิดจากปัจจัยภายนอกโดยตรง การตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของบุคคลจะประกอบด้วยความเชื่อ และความไม่เชื่อหลายๆ อย่างรวมกัน และการกระทำทางสังคม (social action) ประกอบด้วยกลุ่มของปัจจัยหลายประการ บุคคลอาจตัดสินใจกระทำพฤติกรรม อย่างเดียวกันแต่ปัจจัยหรือเหตุผลการตัดสินใจจะแตกต่างกัน เหตุผลดังกล่าวประกอบด้วย

1) ปัจจัยดึงดูด (pull factors) ประกอบด้วย

1.1) เป้าประสงค์หรือจุดมุ่งหมาย (goals)

คือกิจกรรม วัตถุ คุณลักษณะ ความเชื่อ ความรู้ กิจวัตรหรือ สภาพความเป็นอยู่ที่บุคคลต้องการ ความมุ่งหมายที่จะให้บรรลุผลในการกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งนั้น ผู้กระทำ

จะมีการกำหนดเป้าหมายหรือจุดประสงค์ไว้ล่วงหน้า และผู้กระทำพยายามที่จะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์นั้น

1.2) ความเชื่อ (belief orientation)

คือการรับรู้หรือความเข้าใจ (ความคิด ความรู้) ของแต่ละคน หรือของกลุ่มต่อสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นผลมาจากการที่บุคคลได้รับรู้ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดหรือความรู้ที่ตนเอง ซึ่งความเชื่อจะมีผลต่อการตัดสินใจของบุคคล และพฤติกรรมทางสังคม บุคคลจะเลือกรูปแบบของพฤติกรรมบนพื้นฐานของความเชื่อที่ตนยึดมั่นอยู่ ในการกระทำทางสังคมใดๆ ต้องอาศัยความเชื่ออยู่ด้วยเสมอ แต่อย่างไรก็ตามความเชื่อนี้จะส่งผลให้บุคคลกระทำ หรือไม่กระทำพฤติกรรมนั้นก็เป็นได้

1.3) ค่านิยม (value)

เป็นสิ่งที่บุคคลยึดถือ เป็นเครื่องช่วยตัดสินใจและกำหนดการกระทำของตนเองเป็นความเชื่ออย่างหนึ่งที่มีลักษณะค่อนข้างถาวร ผู้กระทำเชื่อว่าวิถีปฏิบัติบางอย่างเป็นสิ่งที่ดีตัวเองหรือสังคมเห็นดีเห็นชอบที่จะยึดถือปฏิบัติ ค่านิยมของมนุษย์หรือของผู้กระทำทางสังคมจะแสดงออกทางทัศนคติและพฤติกรรมของผู้กระทำทุกรูปแบบ ดังนั้นค่านิยมจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของบุคคล โดยบุคคลพยายามที่จะกระทำให้สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนเองยึดถืออยู่

1.4) นิสัยและขนบธรรมเนียม (habit and customs)

คือแบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้วและสืบต่อกันมา ด้วยประเพณี ซึ่งถ้ามีการละเมิดก็จะถูกบังคับด้วยการที่สังคมไม่เห็นชอบด้วย เช่น ไม่มีการอนุญาติ ไม่มีการร่วมมือหรืออาจลงโทษอย่างเด็ดขาดตามระเบียบกฎหมาย ดังนั้นในการตัดสินใจที่จะเลือกกระทำพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งของมนุษย์หรือของผู้กระทำทางสังคมส่วนหนึ่งเนื่องจากแบบอย่างพฤติกรรมที่สังคมกำหนดไว้แล้ว

2) ปัจจัยหลัก (push factors) ประกอบด้วย

2.1) ความคาดหวัง (expectation)

เป็นการรับรู้ของผู้กระทำทางสังคมว่า บุคคลอื่น กลุ่ม หรือสังคมโดยทั่วไปต้องการให้เชื่อหรือรู้สึกหรือประพฤติปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะภายใต้สถานการณ์นั้นหรือกล่าวได้ว่าความคาดหวัง คือท่าทีของบุคคลที่มีต่อพฤติกรรมของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับตัวเองซึ่งคาดหวังหรือต้องการให้บุคคลนั้นถือปฏิบัติ และกระทำในสิ่งที่ตนต้องการ ดังนั้นในการตัดสินใจกระทำพฤติกรรมของบุคคล ส่วนหนึ่งจึงขึ้นอยู่กับความคาดหวังและท่าทีของบุคคลอื่นด้วย

2.2) ข้อผูกพัน (commitment)

เป็นสิ่งที่ผู้กระทำเชื่อว่า ตนเองผูกพันที่จะต้องกระทำให้สอดคล้องกับสถานการณ์หรือประเด็นปัญหาที่ตนเกี่ยวข้องทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งนี้ผู้กระทำจะทำตาม

คำสัญญาที่ให้ไว้กับผู้อื่น ดังนั้นข้อผูกพันจึงมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของบุคคล เนื่องจากบุคคลนั้นารู้สึกว่าตนเองมีข้อผูกพันที่จะต้องกระทำ

2.3) การบังคับ (forces)

เป็นความเชื่อที่อยู่ในใจของผู้กระทำว่า ตนเองต้องตัดสินใจหรือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยที่ตนเองรู้สึกว่ามีทางเลือกอื่น ๆ อีกนอกจากจะต้องประพฤติปฏิบัติตาม ในสถานการณ์ที่ผู้กระทำตั้งใจกระทำสิ่งต่าง ๆ แต่ยังไม่แน่ใจว่าจะกระทำดีหรือไม่นั้น การบังคับจะเป็นสิ่งช่วยกระตุ้นให้ผู้กระทำตัดสินใจปฏิบัติได้เร็วขึ้น ดังนั้นการบังคับจึงมีส่วนสำคัญในการตัดสินใจและการกระทำทางสังคม เนื่องจากบุคคลมักมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติเมื่อถูกบังคับให้ทำ

3) ปัจจัยความสามารถหรือปัจจัยสนับสนุน (able factors)

3.1) โอกาส (opportunity)

คือความเชื่อของผู้กระทำที่มีต่อสถานการณ์หรือทางเลือกที่มีอยู่ ซึ่งเมื่อผู้กระทำพิจารณาแล้วเห็นว่าภายใต้สถานการณ์นั้นมีช่องทางจังหวะเวลาที่เหมาะสม และเปิดโอกาสให้เลือกกระทำได้ ดังนั้นการที่บุคคลจะตัดสินใจและประพฤติปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป จึงขึ้นอยู่กับโอกาสที่มีในสถานการณ์นั้น

3.2) ความสามารถ (ability)

คือการรับรู้ของผู้กระทำเกี่ยวกับกำลังหรือพลังของตนเองในการที่จะกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดจนบรรลุผลสำเร็จภายใต้สถานการณ์นั้น ๆ ผู้กระทำจะตระหนักถึงความสามารถของตนเองก่อนที่จะมีการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมเพราะรู้ว่า ถ้าตัดสินใจกระทำไปแล้วจะมีความสามารถกระทำได้นั่นเอง ดังนั้นโดยทั่วไปแล้วบุคคลจะกระทำพฤติกรรมใด ๆ จะพิจารณาขีดความสามารถของตนเองเสียก่อน

3.3) การสนับสนุน (support)

คือการช่วยเหลือซึ่งผู้กระทำเชื่อว่า กำลังได้รับหรือจะได้รับจากผู้อื่นในรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งผู้กระทำจะเป็นผู้เลือก ดังนั้นบุคคลมักมีความโน้มเอียงที่จะตัดสินใจและการกระทำพฤติกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดเมื่อรู้ว่าจะได้รับการสนับสนุนจากผู้อื่น

จากปัจจัยหลัก 3 ปัจจัยซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบ 10 ประการข้างต้น Reeder (อ้างถึงในเสาวภา, 2525) ได้อธิบายถึงแนวความคิดเกี่ยวกับปัจจัย หรือสาเหตุที่มีผลต่อการตัดสินใจและการกระทำทางสังคมของบุคคลดังนี้

1. ในสถานการณ์การกระทำทางสังคมจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมของบุคคลหลายคน ซึ่งแต่ละคนจะมีเหตุผลแต่ละอย่างในการตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำ

2. บุคคลหรือองค์การจะตัดสินใจ หรือแสดงการกระทำบนพื้นฐานของกลุ่มเหตุผล ซึ่งผู้ตัดสินใจคิดว่าสอดคล้องหรือตรงกับความต้องการของเขาในสถานการณ์นั้น ๆ

3. ปัจจัยหรือเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจนั้นอาจมีเพียง 5-6 ประการหรืออาจมีน้อยหรือมีมากกว่านี้ จากจำนวนปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกระทำทั้ง 10 ประการที่กล่าวมาแล้ว

4. เหตุผลบางประการจะสนับสนุนการตัดสินใจและเหตุผลบางประการจะต่อต้านการตัดสินใจ

5. บุคคลผู้ตัดสินใจจะตระหนักหรือให้น้ำหนักแก่ ปัจจัยเหตุผลที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในน้ำหนักที่แตกต่างกัน

6. ในการตัดสินใจเรื่องหนึ่งเรื่องใด เหตุผลที่มีต่อการตัดสินใจนั้นไม่จำเป็นต้องเกิดขึ้นพร้อมกันทั้ง 10 ประการ

7. กลุ่มของปัจจัยหรือเหตุผลที่มีต่อการตัดสินใจกระทำทางสังคม ย่อมจะมีการเปลี่ยนแปลงได้

8. ในบางสถานการณ์อาจจะมีทางเลือกสองหรือสามทาง เพื่อที่จะตอบสนองต่อการเลือกปฏิบัติในสถานการณ์นั้น

9. บุคคลแต่ละคน อาจจะต้องตัดสินใจเลือกทางเลือกที่แตกต่างกัน

10. เหตุผลที่ตัดสินใจ สามารถมองเห็นได้จากทางเลือกที่ได้เลือกแล้ว

Shaner, Philipp และ Schmeh (อ้างถึงใน สุชิน, 2536) กล่าวว่า ในระบบนิเวศวิทยา (Agro-ecosystem) นั้น ครัวเรือนของเกษตรกรเป็นส่วนหนึ่งของระบบ ซึ่งแวดล้อมไปด้วยสภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ตลอดจนนิเวศวิทยาอื่นๆ ล้วนเป็นปัจจัยซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจและการยอมรับเทคโนโลยีของตัวเกษตรกร ปัจจัยดังกล่าวนี้แบ่งได้ 4 ประการได้แก่

1. ปัจจัยทางด้านกายภาพ (Physical factors) หรือปัจจัยทางนิเวศวิทยา เช่น ลักษณะหรือชนิดของดิน ภูมิประเทศ แหล่งน้ำ ภูมิอากาศ ปริมาณน้ำฝนและการกระจายของฝน การคมนาคม

2. ปัจจัยทางเศรษฐกิจ (Economic factors) เป็นปัจจัยเกี่ยวข้องกับปริมาณและคุณภาพของทรัพยากรที่เกษตรกรมีอยู่ เช่น จำนวนที่ดิน เงินทุน วัสดุ อุปกรณ์ ที่เป็นปัจจัยการผลิต ตลอดจนโอกาสที่จะได้ทรัพยากรเหล่านั้น และได้รับบริการด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ (Economic Infrastructure) ได้แก่ สินเชื่อ ตลาดผลผลิตของเกษตรกร

3. ปัจจัยทางสังคม (Social factors) ได้แก่ ประเพณี วัฒนธรรมความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนา และกลุ่มสังคมต่างๆ ที่มีต่อบุคลิกภาพประจำตัวของเกษตรกร

4. ปัจจัยทางด้านเทคนิค (Technical factors) ได้แก่โอกาสการรับข่าวสารด้านเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเกษตร และการติดต่อสื่อสารด้านอื่นๆ ด้วย

จากแนวคิดนี้สามารถนำมาสรุปได้ว่าในการที่บุคคลจะตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มต่าง ๆ นั้น บุคคลย่อมต้องการหรือคาดหวังที่ได้ผลประโยชน์บางอย่างที่ตรงกับความต้องการหรือความคาดหวังของตนทั้งทางสังคม เศรษฐกิจ และวิชาการต่างๆ หรือเห็นว่าเมื่อตัดสินใจแล้วจะ

ได้รับการสนับสนุนจากฝ่ายอื่น ๆ หรือเห็นว่าเป็นช่วงโอกาสที่เหมาะสมที่ตนเองจะได้กระทำในสิ่งที่ตนเองคิดและมีความเชื่อมั่นมาก่อนแล้ว

2.1.3.2 ทฤษฎีการยอมรับ (Adoption Theory)

Rogers (1983) เสนอว่า นวัตกรรม เป็นความคิด วิธีการ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ซึ่งบุคคลหรือหน่วยงานพิจารณาเห็นว่าสิ่งนั้นเป็นของใหม่ มีลักษณะที่สำคัญต่อการยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมนั้นดังนี้

1) ความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ (relative advantage) หมายถึง การที่ผู้ยอมรับคิดว่านวัตกรรมนั้นดีกว่า มีประโยชน์มากกว่าความคิดเก่า สิ่งเก่าวิธีการแบบเก่าหรือสามารถให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจอย่างเห็นได้ชัด หรือให้ความมีค่าเป็นเกียรติในสังคม ตอบสนองต่อความพอใจของผู้ยอมรับ

2) ความเข้ากันได้ (compatibility) หมายถึง การที่นวัตกรรมสามารถเข้ากันได้กับค่านิยม ประสบการณ์ในอดีตและความต้องการของผู้ยอมรับ

3) ความซับซ้อน (complexity) หมายถึง การที่ผู้ยอมรับเห็นว่านวัตกรรมนั้นยากแก่การเข้าใจ นวัตกรรมที่ยอมรับได้ง่ายคือนวัตกรรมที่มีความซับซ้อนน้อย

4) ความสามารถทดลองได้ (trialability) หมายถึง การที่ผู้ยอมรับสามารถนำเอานวัตกรรมมาทดลองที่ละน้อยได้ โดยไม่เกิดความเสียหาย

5) ความสามารถสังเกตได้ (observability) หมายถึง ผู้ยอมรับสามารถมองเห็นนวัตกรรมและเข้าใจได้

นวัตกรรมที่เกษตรกรยอมรับมีลักษณะ มีความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบสูง มีความเข้าใจได้ง่าย มีความซับซ้อนน้อย นำไปทดลองใช้ได้ง่ายและสังเกตเห็นผลได้ง่ายโดยเกษตรกรจะยอมรับในระยะเวลาเร็วกว่านวัตกรรมที่มีลักษณะตรงข้าม นอกจากนี้ Rogers (1983) ยังได้เสนอว่ากระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับการจะยอมรับหรือไม่ยอมรับนวัตกรรมไว้ 5 ขั้นตอน คือ

1. ขั้นรับรู้ (knowledge) เป็นขั้นที่บุคคลทราบว่ามีนวัตกรรมเป็นความรู้ หรือสิ่งประดิษฐ์ใหม่ และพอจะรู้ว่าถ้าต้องการนำมาใช้จะต้องทำอะไรบ้างแต่รายละเอียดเกี่ยวกับนวัตกรรมทั้งหมดยังไม่เพียงพอ

2. ขั้นการชักจูง (persuasion) เป็นขั้นที่บุคคลได้รับความรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนวัตกรรมเพิ่มเติม โดยได้รับจากผู้อื่นหรือศึกษาด้วยตนเอง จะเกิดทัศนคติต่อนวัตกรรมในลักษณะดังนี้ ชอบหรือไม่ชอบมีประโยชน์หรือไม่มีประโยชน์ เหมาะสมกับตนเองหรือไม่เหมาะสม

3. ขั้นการตัดสินใจ (decision) เป็นขั้นที่บุคคลจะประเมินคุณค่าของนวัตกรรมนั้น โดยใช้ความรู้ ข้อมูลข่าวสารเท่าที่ตนเองมีอยู่ซึ่งได้รับจากขั้นรับรู้และขั้นการชักจูง มีการตัดสินใจเคราะห์เป็นข้อดีและข้อเสียของนวัตกรรม นำเอาปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของตนเองมาร่วม

ประกอบการพิจารณาด้วย ถ้าบุคคลนั้นเห็นว่าวัตรกรรมนั้นไม่ดีเขาก็จะไม่สนใจ แต่ถ้าบุคคลใดที่เห็นว่าวัตรกรรมนั้นพอใช้ได้จะเกิดการยอมรับขึ้น บางส่วนนำไปสู่

4. ขั้นการทดลองปฏิบัติ (implementation) เป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจนำวัตรกรรมไปทดลองทำในปริมาณหรือจำนวนน้อย ๆ ก่อน เพื่อดูผลการทดลองถ้าผลการทดลอง พบว่ามีปัญหาอุปสรรคเกิดขึ้นกับวัตรกรรมนั้น หรือได้ผลไม่คุ้มค่า บุคคลอาจจะหยุดใช้วัตรกรรมหรืออาจจะหาช่องทางแก้ไขปัญหาและทำการทดลองใหม่

5. ขั้นการยืนยัน (confirmation) เป็นขั้นที่บุคคลตัดสินใจยอมรับวัตรกรรมภายหลังจากได้ทดลองทำจริงและเห็นผลสำเร็จ หรือตัดสินใจไม่ยอมรับวัตรกรรม ถ้าการทดลองไม่ประสบผลสำเร็จ ในบางครั้งพบว่าบุคคลบางคนไม่เคยทดลองทำเลยเพียงแต่ไปดูคนอื่นทำก่อนแล้วตัดสินใจยอมรับวัตรกรรม

นอกจากนี้ Rogers (1983) ยังได้ระบุคุณลักษณะของผู้ยอมรับวัตรกรรมโดยถือเอาสถานภาพทางสังคม เศรษฐกิจ บุคลิกภาพ พฤติกรรม และสื่อความรู้ของเกษตรกร พบว่าผู้ยอมรับตามก่อนจะ

- มีระดับการศึกษาสูงกว่า
- มีสมรรถนะทางการศึกษาสูงกว่า
- มีการถือครองที่ดิน (ปัจจัยการผลิต) มากกว่า
- มีการติดต่อกับบุคคลในชุมชนและนอกชุมชนมากกว่า
- มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่มากกว่า
- มีความสัมพันธ์กับช่องทางสื่อสารมากกว่า

ในส่วนของประเภทของการตัดสินใจเกี่ยวกับวัตรกรรม Rogers (1983) ได้อธิบายถึงประเภทของการตัดสินใจยอมรับหรือไม่ยอมรับวัตรกรรมว่ามี 3 ประเภทคือ (1) การตัดสินใจด้วยตนเอง (2) การตัดสินใจเป็นกลุ่ม (3) การตัดสินใจโดยถูกบังคับซึ่ง เสดีเยร์ (2531) กล่าวว่า เวลาในการตัดสินใจโดยถูกบังคับจะเร็วที่สุดเพราะมีบุคคลเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการน้อยที่สุด รองลงมาคือการตัดสินใจด้วยตนเอง ส่วนการตัดสินใจเป็นกลุ่มจะช้าที่สุดเพราะต้องอาศัยความคิดเห็นของสมาชิกกลุ่ม

Rogers (อ้างถึงในวีระยศ, 2530) กล่าวว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ยอมรับของใหม่ แบ่งออกได้เป็นปัจจัยย่อยดังนี้

1. ปัจจัยที่เกี่ยวกับลักษณะส่วนตัว ประกอบไปด้วย อายุแต่ละบุคคล สถานภาพทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจซึ่งรวมถึงรายได้ ขนาดที่ดินถือครองหรือทรัพย์สินต่างๆ ที่ครอบครองอยู่ ความสามารถเฉพาะอย่างซึ่งรวมถึงระดับการศึกษา ความสามารถทางด้านจิตใจ

2. ปัจจัยด้านพฤติกรรมติดต่อสื่อสาร แต่ละบุคคลประกอบด้วยพฤติกรรมการติดตามข่าวสาร ซึ่งมีทั้งแหล่งข่าวที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ พฤติกรรมการสื่อสารประกอบด้วยผู้สื่อสารหรือแหล่งกำเนิดข่าวสาร ช่องทางสื่อสาร และผู้สื่อสาร ซึ่งช่องทางสื่อสารนั้นนอกจาก

จะเป็นวิถีทางในการถ่ายทอดหรือรับข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับสื่อมวลชนทั้งหมด เช่น หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ตลอดจนบุคคลที่สามารถส่งข่าวสารไปยังผู้ฟังจำนวนมากได้และการติดต่อระหว่างบุคคลที่มีจำนวนไม่มากแล้ว ยังหมายรวมถึงการติดต่อกับผู้นำท้องถิ่น ญาติพี่น้อง เพื่อน หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ดิเรก (2524) กล่าวว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการยอมรับนวัตกรรมประกอบด้วย

1. ปัจจัยที่เป็นเงื่อนไขหรือสถานการณ์โดยทั่วไปได้แก่

- สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งสภาพทางภูมิศาสตร์
- สมรรถภาพในการดำเนินงานของสถาบันหรือองค์การโดยส่วนรวมที่เกี่ยวข้องกับ

การพัฒนาเกษตร

2. ปัจจัยที่เกี่ยวข้องโดยตรงได้แก่

- บุคคลเป้าหมายหรือผู้รับการเปลี่ยนแปลงเฉพาะพื้นฐานของเกษตรกร อันได้แก่ พื้นฐานทางสังคม พื้นฐานเศรษฐกิจ พื้นฐานในการติดต่อสื่อสาร พื้นฐานเรื่องอื่นๆ เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ มีความพร้อมด้านจิตใจ มีข้อมูลที่เกี่ยวข้องมาก มีทัศนคติที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมและเทคโนโลยีที่นำมาเปลี่ยนแปลง

- ปัจจัยที่เป็นนวัตกรรมมีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมภายใต้สภาพแวดล้อมที่สำคัญ ได้แก่ ต้นทุนและกำไร (cost and profit) ความสอดคล้องและเหมาะสมกับที่มีอยู่ในชุมชน (similar and fit) สามารถปฏิบัติได้และเข้าใจง่าย (practical and understood) สามารถเห็นว่าปฏิบัติได้ผลมาแล้ว (feasibility) สามารถแบ่งออกเป็นขั้นตอนหรือแยกเป็นเรื่องๆ ได้ (devisibility) ใช้เวลาน้อยหรือประหยัดเวลา (time-saving) เป็นการตัดสินใจของกลุ่ม (group decision)

จากทฤษฎีการยอมรับสามารถนำมากล่าวได้ว่า บุคคลจะตัดสินใจรับเอาสิ่งใหม่หรือนวัตกรรมเช่นการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มก็ต่อเมื่อ ได้พิจารณาแล้วโดยได้รับข่าวสาร รายละเอียดของ เงื่อนไขหรือเทคโนโลยีนั้นว่าเป็นประโยชน์หรือได้ผลกำไรดีกว่าของเดิม ไม่ยากเกินความสามารถ ของตนเอง และเข้ากันได้กับวิถีชีวิตที่ตนปฏิบัติอยู่

2.1.3.3 ทฤษฎีการจูงใจ (Human Motivation Theory)

Maslow (อ้างถึงในวีระยศ, 2530) กล่าวว่า ขณะที่คนมีชีวิตนั้นจะมีความต้องการตลอดเวลา ไม่มีที่สิ้นสุด โดยความต้องการที่ได้รับการตอบสนองแล้วจะไม่จูงใจให้ทำพฤติกรรมนั้นอีก แต่ความต้องการยังมีอิทธิพลจูงใจต่อการแสดงพฤติกรรมเพื่อให้ได้ความต้องการที่ยังไม่ได้รับการตอบสนอง และความต้องการของคนเรามีเป็นลำดับขั้น ถ้าหากความต้องการอันหนึ่งได้รับการตอบสนองจนเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการถัดไปที่อยู่สูงกว่าก็จะเกิดขึ้น ซึ่ง Maslow ได้แบ่งความต้องการแบ่งออกเป็น 5 ลำดับคือ

1) ความต้องการทางด้านร่างกาย (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานเพื่อความอยู่รอดของชีวิตได้แก่ปัจจัย 4 ซึ่งเป็นความต้องการที่มาก่อนความต้องการสิ่งอื่น เป็นการทำให้เกิดความพึงพอใจให้แก่ร่างกายในเมื่อเกิดความหิว ความกระหาย ความง่วงและความต้องการทางเพศ บุคคลจึงทำงานเพื่อให้ได้ปัจจัยที่มาสสนองความต้องการ

2) ความต้องการทางด้านความปลอดภัย (safety needs) เมื่อความต้องการทางด้านร่างกายได้รับการตอบสนองเป็นที่พอใจแล้ว ความต้องการทางด้านความปลอดภัยจะเกิดขึ้น โดยมีทั้งความปลอดภัยทางด้านร่างกายคือ ต้องการอยู่อย่างปลอดภัยจากการถูกทำร้ายหรือถูกขโมยทรัพย์สินและความปลอดภัยมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจคือมีความมั่นคงในการทำงานประกอบอาชีพ

3) ความต้องการทางด้านสังคมความรักหรือการยอมรับเป็นพวกพ้อง (social or love or belonging needs) เป็นความต้องการทางสังคมของคนเราเมื่อความต้องการด้านร่างกายและความปลอดภัยได้รับการตอบสนองบุคคลจะมีความรู้สึกว่ตนเองเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม ต้องการให้ได้รับการยอมรับจากสังคมตลอดจนให้ความสำคัญต่อกลุ่ม ความต้องการดังกล่าวเป็นความต้องการทางด้านความรัก ความเป็นเจ้าของบุคคลเราจะแสวงหาเพื่อน ปรารถนาที่จะมีเพื่อนพ้อง ความต้องการทางด้านความรักนี้เป็นความต้องการที่จะเป็นผู้ให้ความรัก และได้รับความรักจากคนอื่นด้วย ทำให้สมาชิกของกลุ่มหรือสังคมมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เกิดความร่วมมือในการทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายร่วมกัน

4) ความต้องการมีชื่อเสียงมีฐานะเด่นทางสังคม (esteem needs) เป็นความต้องการที่จะเป็นบุคคลที่มีความมั่นใจในตนเอง และมีบุคคลอื่นยอมรับนับถือ ความพึงพอใจในการที่มีฐานะเด่นทางสังคม สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเอง และความรู้สึกว่าตนเองมีคุณค่า มีศักดิ์ศรี มีความภูมิใจ พยายามทำสิ่งต่าง ๆ ให้สำเร็จและเป็นที่ประจักษ์แก่สายตาผู้อื่น

5) ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จตามความนึกคิด (self-actualization needs) คือความต้องการให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อที่จะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้มีโอกาที่จะสร้างสรรค์ความคิดความอ่านให้กว้างขวางออกไป ส่วนมากเป็นความต้องการด้านอุดมคติ(ideal needs)

ปัญ (อ้างถึงในคณะทำงานวางแผนพัฒนาสตรีระยะยาว, 2525) กล่าวถึง สภาพที่พึงปรารถนาของมนุษย์มีดังนี้

1. พึงปลอดภัยจากความกลัว พ้นจากสงคราม การปล้น การกดขี่ข่มเหง การเบียดเบียน
2. พึงมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและทางจิต การแพทย์ที่ดีและใช้ได้ง่าย
3. พึงปลอดภัยจากความหิวโหยอดอยาก
4. พึงประกอบอาชีพที่เป็นประโยชน์ น่าสนใจและมั่นคง มีรายได้พอใช้
5. พึงมีที่อยู่อาศัยสะอาดและสบาย
6. พึงมีสิทธิ์ที่จะยึดกรรมสิทธิ์ในผลของการออมทรัพย์

7. พึ่งมีเสรีภาพในการเชื่อถือและศาสนา เสรีภาพที่จะปฏิบัตินอกแบบ
8. พึ่งมีโอกาสในการหย่อนใจด้านวัฒนธรรม ศิลปะ และอื่น ๆ
9. พึ่งมีส่วนในชุมชน ท้องถิ่น
10. พึ่งรักษาและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม
11. พึ่งมีความสามารถช่วยตนเองและช่วยผู้อื่นซึ่งกันและกัน

Sender (1966) แบ่งความต้องการของเกษตรกรแบ่งออกได้ 3 ประเภทคือ

1. ความต้องการสังคม ชี้ให้เห็นลักษณะของเกษตรกร ค่านิยม ทักษะคติ ระดับการศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม การเข้าร่วมอยู่ในสังคม ประเพณี ความเชื่อ
2. ความต้องการทางเศรษฐกิจ ชี้ให้เห็นปัญหาที่เกิดขึ้นโดยตรงในท้องถิ่น สามารถวิเคราะห์ปัญหาของเกษตรกรทั้งหมด โดยการเข้าถึงเกษตรกร นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ประเทศ และทั่วโลก ข้อมูลทางเศรษฐกิจสามารถนำมาพิจารณาค่าของรายได้ ที่ดิน การใช้ที่ดิน และแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
3. ความต้องการทางเทคโนโลยี สามารถชี้ปัญหาของเกษตรกรได้เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในเรื่องการปฏิบัติอาชีพทางการเกษตรต่อท้องถิ่น

จากทฤษฎีการสนใจสามารถนำมากล่าวได้ว่า บุคคลจะตัดสินใจแสดงพฤติกรรมออกมาเป็นอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับระดับความต้องการของตนเอง และมุ่งที่จะให้ผลงานหรือพฤติกรรมนั้นตอบสนองต่อความต้องการทั้งที่เป็นความต้องการทางจิตใจและทางวัตถุ

2.2 แนวคิดในการรวมกลุ่ม

2.2.1 ความหมายของกลุ่ม

ราชบัณฑิตยสถาน (2524) ให้ความหมายของกลุ่มว่า กลุ่มประกอบด้วยบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่ได้สร้างแบบอย่างของการกระทำระหว่างกันทางจิตขึ้น เป็นที่ยอมรับว่าเป็นองค์ภาวะอย่างหนึ่งโดยสมาชิกของกลุ่มเอง และมีพฤติกรรมร่วมในแบบฉบับเฉพาะของตนเอง

ราชบัณฑิตยสถาน (2525) ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง คน สัตว์ หรือสิ่งของที่รวมกันเป็นหมู่ๆหรือเป็นกลุ่มก้อน

อาภรณ์พันธ์ (2525) ให้ความหมายของกลุ่มว่า ต้องมีองค์ประกอบได้แก่ มีบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกัน บุคคลนั้นมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน มีจุดมุ่งหมายและทำกิจกรรมตามบทบาทหน้าที่ร่วมกัน

พัฒน์ (2517) ให้ความหมายของกลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลรวมกันตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป โดยมีแบบแผนของการกระทำต่อกันทางจิตวิทยา และเป็นที่ยอมรับกันของสมาชิกในกลุ่มเอง รวมทั้งกลุ่มอื่นๆด้วย และมีแบบอย่างของพฤติกรรมร่วมกัน

จากความหมายข้างต้นนั้นสรุปได้ว่ากลุ่ม หมายถึง การที่บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปมารวมกันเพื่อทำกิจกรรมร่วมกันภายใต้เงื่อนไขหรือข้อตกลงในการทำกิจกรรมเดียวกัน มีส่วนได้หรือเสียในกิจกรรมที่ทำร่วมกัน

2.2.2 สาเหตุที่ทำให้เกิดการรวมกลุ่ม

การที่บุคคลจะรวมกลุ่มกันนั้นมีผู้รู้ได้อธิบายไว้ดังนี้

Marvin (อ้างถึงใน พิมาน, 2533) กล่าวว่า บุคคลมารวมกลุ่มกันเกิดจาก ความสัมพันธ์ส่วนตัว การติดต่อกันบ่อยครั้ง ความสนใจในกิจกรรมกลุ่ม ความสนใจในเป้าหมายของกลุ่ม สิทธิที่จะได้รับการเป็นสมาชิกกลุ่ม และการใช้สถานภาพของสมาชิกกลุ่มเป็นเครื่องมือหาผลประโยชน์

Cartwright และ Zander (อ้างถึงใน อติศักดิ์, ม.ป.ป.) กล่าวว่า การจัดตั้งกลุ่มและการเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม มีสาเหตุจากตัวกลุ่มเป็นความต้องการของบุคคลหมายถึงบุคคลมีความพอใจในการรวมกลุ่มเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง สนใจในกิจกรรมของกลุ่ม และการเข้าร่วมกลุ่มจะสนองความต้องการต่างๆของตนเองได้มากกว่าอยู่นอกกลุ่ม

Gibson, Ivancevich และ Donnelly (อ้างถึงใน อติศักดิ์, ม.ป.ป.) กล่าวว่า กลุ่มจัดตั้งได้โดยมีสาเหตุสำคัญคือ 1) สนองความต้องการและความพึงพอใจของคนเกี่ยวกับความต้องการด้านความมั่นคงปลอดภัย ความต้องการทางสังคม และความต้องการด้านชื่อเสียงเกียรติยศ 2) ตามความคล้ายคลึงและสิ่งดึงดูด หมายถึงการที่คนมีปฏิสัมพันธ์กันโดยอาศัยความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันด้านคุณลักษณะทางกายภาพ ทัศนคติหรือแรงจูงใจ 3) มีความเชื่อว่าเมื่อรวมกลุ่มจะได้รับผลประโยชน์ด้านเศรษฐกิจจากกิจกรรมที่ทำ

สรุปได้ว่า บุคคลจะรวมกลุ่มหรือเข้าร่วมกลุ่มเนื่องจาก บุคคลมีความต้องการที่จะได้ผลประโยชน์ทางใดทางหนึ่งหรือหลายทางได้แก่ทางจิตใจ ทางสังคม ทางเศรษฐกิจ ทางอำนาจ ซึ่งกลุ่มมีอยู่โดยตรงหรือเป็นช่องทางให้ประโยชน์ทางอ้อมได้

2.3 แนวความคิดในการพัฒนาสตรี

มาลี (2527) ได้สรุปการทำงานขององค์การสหประชาชาติ (THE UNITED NATIONS) ว่ามีการบัญญัติปฏิญญาสากลที่มีหลักการและเนื้อหาที่จะยกสถานภาพของสตรี ดังนี้

1. ปี 2491 บัญญัติปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (The Universal Declaration of Human Rights) รับรองว่าสตรีและบุรุษเกิดมามีเสรีเท่าเทียมกันในเกียรติและสิทธิ ต่างมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กำหนดไว้ในปฏิญญา โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างใดๆ

2. ปี 2510 บัญญัติปฏิญญาสากลว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี (Declaration

on the Elimination of Discrimination Against Women) สตรีมีบทบาทสร้างสรรค์โลกไม่
ยิ่งหย่อนไปกว่าชาย ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม การเลือกปฏิบัติต่อสตรี เป็น
การขัดขวางการพัฒนาศักยภาพของสตรีในการรับใช้ประเทศของตน ตลอดจนมวลมนุษยชาติ
ทั้งมวล

3. ปี 2518 เป็นปีสตรีสากล (The U.N. International Women's Year) มีปฏิญญาว่า
ด้วยความเสมอภาคของสตรี และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและสร้างสรรค์สันติภาพ
(Declaration of Women and their Contribution of Development and Peace)

4. ปี 2519-2528 เป็นทศวรรษแห่งสตรีขององค์การสหประชาชาติ ว่าด้วยความเสมอ
ภาค การพัฒนาและสันติภาพ(The World Plan of Action for The United Nations Decade for
Women : Equality, Development and Peace)

5. ปี 2523 เป็นปีที่ทศวรรษแห่งสตรี มีการประชุม เรียกว่า (The Copenhagen
Conference on Status of Women) ที่ประชุมมีมติถือว่าการมีงานทำ สุขภาพอนามัย และการ
ศึกษาของสตรีเป็นองค์ประกอบพื้นฐานให้สตรีเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาได้

6. ปี 2527 การประชุมประชากรโลก ที่เม็กซิโก ที่ประชุมมีมติเรียกร้องสถานภาพสตรี
ในวงการเศรษฐกิจ สังคม การเมือง

จะเห็นได้ว่าการพัฒนาสตรีนั้นมีความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจ การเมือง
การปกครอง ของหลายๆประเทศ

ส่วนประเทศไทยมีการกำหนดนโยบายการพัฒนาสตรีของไทย ซึ่งกำหนดเป็นแผน
เด่นชัดจำแนกได้ 2 แผน (ณรงค์, ม.ป.ป.) สรุปได้ดังนี้

1. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

การพัฒนาสตรีไทยเริ่มมีเป็นนโยบายในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่
3 อันเนื่องมาจากปัญหาประชากร โดยมุ่งในการควบคุมประชากร หรือนโยบายวางแผนครอบ
ครัวแก่สตรี ต่อมาในปี พ.ศ.2518 มีการตั้งคณะกรรมการพัฒนากิจกรรม และบทบาทสตรี
ขึ้นในคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้บรรจุแผนพัฒนาสตรีไว้ในแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (2520-2524) ให้งานสตรีเป็นงานพัฒนาด้าน
สังคมและแฝงในงานต่างๆ พร้อมกันนี้ปี 2521 ได้จัดตั้งคณะทำงานเพื่อจัดทำแผนพัฒนาสตรี
ระยะยาว 20 ปี ระหว่างปี พ.ศ. 2525-2544

ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ.2525-2529) มีการจัด
ให้สตรีว่าเป็นกลุ่มเป้าหมายพิเศษของการพัฒนา เพราะเน้นปัญหาของสตรีในเรื่องการจ้างงาน
การศึกษา สุขอนามัยและโภชนาการ ด้านสังคมและการเมือง ปัญหาเฉพาะที่หยิบยกขึ้นมา ได้แก่
ปัญหาการไม่รู้หนังสือของกลุ่มสตรี ปัญหาทางโภชนาการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างการตั้งครรภ์
โอกาสอันจำกัดในด้านการเมืองและการบริหารการปกครอง ปัญหาจากทัศนคติของสังคมที่ว่า
ผู้ชายจะทำงานได้มากกว่าผู้หญิง และชาตองค์กรกลางระดับชาติในการพัฒนาสตรี มีข้อเสนอให้

แก้ไขกฎหมายที่เลือกปฏิบัติต่อสตรี และการจัดตั้งคณะกรรมการประสานงานระดับชาติในเรื่องเกี่ยวกับสตรี นอกจากนี้ยังให้ความสำคัญกับการเพิ่มรายได้ในครัวเรือน มีแผนงานอบรมอาชีพ ปรับปรุงคุณภาพและทักษะในการทำงานรวมทั้งขยายโอกาสและทางเลือกในการประกอบอาชีพของสตรี เพื่อให้ผลตอบแทนทางเศรษฐกิจสูงขึ้น

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (2530-2534) มีการกำหนดเป้าหมายพัฒนาสตรีให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น ทำให้การติดตามผลงานพัฒนาสตรีเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น จัดว่าให้ความสำคัญแก่คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของสตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะส่วนตัว ด้านการมีส่วนร่วม และการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจ มีส่วนร่วมในการกำหนดทัศนคติของสตรีกันเอง

2. แผนพัฒนาสตรีระยะยาว 20 ปี (พ.ศ. 2525-2544)

แผนพัฒนาสตรีระยะยาวนี้จัดว่าเป็นแผนหลักสำหรับใช้เป็นแนวทางในการนำไป ใช้วางแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเป็นแนวในการจัดทำแผนปฏิบัติเพื่อพัฒนาสตรีในฝ่ายปฏิบัติของรัฐและเอกชน ให้แนวคิดจากแผนระยะยาวนี้ใช้ในการจัดทำโครงการใหม่ๆ มีเอกภาพและการดำเนินงานโครงการเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สำคัญของแผนเน้นให้สตรีทั่วไปในสังคมมีความเสมอภาคในสิทธิ และโอกาสที่จะรับบริการมีส่วนร่วมในกิจกรรม และการตัดสินใจกำหนดบทบาทและค่านิยมของตนเอง มีศักดิ์ศรี มีความรู้และมีทักษะในการดำเนินชีวิตอย่างเท่าเทียมกันในสตรีด้วยกัน และขจัดความเหลื่อมล้ำระหว่างเพศ

ในส่วนของสตรีเกษตรกร มีการกำหนดเป็นนโยบายพัฒนาสตรีเกษตรกรเป็นการเฉพาะสรุปได้คือ ให้สตรีเกษตรกรมีบทบาทในการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดที่จะเป็นได้ ลดความเหลื่อมล้ำกับสตรีกลุ่มอื่น มีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจทั้งในระดับครอบครัวและชุมชน (คณะทำงานวางแผนพัฒนาสตรีระยะยาว, 2525)

จากแนวทางการพัฒนาสตรีระดับประเทศดังกล่าวข้างต้น ในระดับฝ่ายปฏิบัติงานมีการนำไปประยุกต์ กองนิคมสร้างตนเอง (ม.ป.ป.) กล่าวในแผนแม่บทงานพัฒนาสังคมในนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสงเคราะห์ไว้ว่า การพัฒนานิคมโดยเฉพาะการพัฒนาสังคมยังไม่บรรลุวัตถุประสงค์มากนัก น่าจะมีสาเหตุมาจาก กิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นถูกกำหนดจากหน่วยงานมากกว่าเป็นความต้องการที่แท้จริงของสมาชิกนิคม การดำเนินงานพัฒนานิคมในแต่ละขั้นตอนจึงไม่เปิดโอกาสให้สมาชิกนิคมฯได้เข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่ขั้นร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและร่วมติดตามประเมินผล ผลที่เกิดขึ้นก็คือ สมาชิกนิคมไม่มีส่วนร่วมเป็นเจ้าของกิจกรรม ไม่สนใจที่จะบำรุงรักษากิจกรรมให้เจริญก้าวหน้าและต่อเนื่องได้ จึงได้กำหนดแผนแม่บทงานพัฒนาสังคมในส่วนของผู้สตรีภายในเขตนิคมสร้างตนเองมีหลักการสำคัญจำแนกได้ 3 ประการดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและพัฒนาความเป็นผู้นำของสตรี โดยเน้นการจัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรีทุกระดับ
2. เพื่อส่งเสริมกิจกรรมเพิ่มพูนรายได้ของสตรี โดยเน้นการพัฒนาอาชีพการดำเนิน

ธุรกิจขนาดย่อมอย่างครบวงจร

3. เพื่อสนับสนุนให้สตรีมีส่วนร่วมในการคิด ตัดสินใจ วางแผน และรับผิดชอบในการพัฒนาสังคม

จากหลักการสำคัญข้างต้น กองนิคมสร้างตนเองมีโครงการและกิจกรรมที่จะสนับสนุนให้เป็นไปตามแผนดังต่อไปนี้

1. โครงการจัดตั้งและสนับสนุนองค์กรสตรีเพื่อการพัฒนา เน้นส่งเสริมและพัฒนาความเป็นผู้นำของสตรี จัดตั้งและพัฒนาองค์กรสตรีในระดับหมู่บ้าน

2. โครงการฝึกอบรมผู้นำสตรี เน้นให้สตรีมีส่วนร่วมในการคิด การตัดสินใจ การวางแผนการแก้ไขปัญหาและรับผิดชอบในการพัฒนาสังคม เป็นแกนประสานงานระหว่างหน่วยงานภาครัฐและองค์กรเอกชนในอันที่จะนำประโยชน์มาสู่ชุมชน

3. โครงการจัดตั้งและสนับสนุนกลุ่มกิจกรรมสตรี เน้นการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มสตรีในการประกอบอาชีพ และการดำเนินธุรกิจอย่างครบวงจร ให้ความรู้ความสามารถในการประกอบอาชีพ เข้าถึงแหล่งข้อมูลข่าวสารและการตลาด

2.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม นิคมสร้างตนเองโนนสัง และกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง

2.4.1 กลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม นิคมสร้างตนเองโนนสัง

ศูนย์บริการสมาชิกนิคมฯ โนนสัง (2534) กำหนดระเบียบของกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหมไว้ดังนี้

2.4.1.1 ความเป็นมา

กลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม ในสังกัดของศูนย์บริการสมาชิกนิคมโนนสัง นิคมสร้างตนเอง โนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2528 โดยในระยะเริ่มต้นนั้นสมาชิกกลุ่มในหมู่บ้านฝาง 5 (บ้านภูเก้า)จำนวน 2 ครอบครัวมีความสนใจที่จะหารายได้เพิ่มให้แก่ครอบครัว จึงได้ติดต่อขอความช่วยเหลือไปยังศูนย์บริการสมาชิกนิคมฯโนนสัง แต่ในระยะนั้นศูนย์บริการฯไม่สามารถจะช่วยเหลือได้เต็มที่เนื่องจากองค์กรยังไม่มีประสบการณ์การดำเนินงานด้านนี้และมีการส่งเสริมเลี้ยงไหมอยู่ในพื้นที่ใกล้เคียง ซึ่งเป็นการเลี้ยงไหมลูกผสมต่างประเทศ มีเทคนิควิธีการเลี้ยงที่แตกต่างจากการเลี้ยงไหมพื้นบ้านของสมาชิก แต่ด้วยความตั้งใจของสมาชิก จึงได้จัดทำเป็นการทดลองเลี้ยงไหมขนาดเล็กขึ้น เพื่อที่จะหารายละเอียด ข้อมูล และความเป็นไปได้ของการเลี้ยงไหมที่เหมาะสมกับ สมาชิก

จนในปี 2530 สมาชิกแม่บ้านชุดเริ่มต้นได้แสดงให้เห็นว่ามีความสามารถที่จะดำเนินงานด้านนี้ได้ ดังนั้นศูนย์บริการจึงสนับสนุนให้มีการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงไหมให้แก่สมาชิก โดยได้รับความร่วมมือจากนิคมสร้างตนเองโนนสัง ในการให้ความรู้ คำแนะนำด้านการ

เลี้ยงไหม นอกจากนี้ทางศูนย์บริการยังได้ติดต่อขอเงินทุนไปยังองค์กรพัฒนาเอกชนเพื่อทำการส่งเสริมกลุ่มแม่บ้านผู้เลี้ยงไหมอย่างจริงจัง ในการดำเนินงานของกลุ่มแม่บ้านมีระเบียบปฏิบัติเรียกว่า ระเบียบแผนกแม่บ้านผู้เลี้ยงไหมศูนย์บริการฯ รับผิดชอบการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงไหมให้แก่กลุ่มแม่บ้านในเขตหมู่บ้านผังจัดสรร มีการบริหารและจัดการงานส่งเสริมเลี้ยงไหมเกี่ยวกับ

- การสั่งและการรับไขไหม
- การเลี้ยงไหมวัยอ่อน
- การดูแลโรงเลี้ยงไหมวัยอ่อน
- การดูแลสวนหม่อนกลาง
- การจำหน่ายผลผลิตทั้งเส้นไหมและรังไหมสู่ตลาด
- การบริหารจัดการเอกสาร ธุรการ การเงินและบัญชี
- การจัดเก็บหนี้สิน

2.4.1.2 วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

- 1) เพื่อส่งเสริมสมาชิกให้มีอาชีพในด้านการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- 2) เพื่อช่วยเหลือให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- 3) เพื่อให้สมาชิกได้ศึกษาหาความรู้ในการปลูกหม่อนเลี้ยงไหม
- 4) เพื่อถ่ายทอดอาชีพการเลี้ยงไหมให้ลูกหลานของสมาชิกต่อไป
- 5) เพื่อหารายได้ให้แผนกแม่บ้านผู้เลี้ยงไหม

2.4.1.3 คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม

- 1) เป็นแม่บ้านซึ่งมีครอบครัวแล้ว
- 2) เป็นสมาชิกที่มีที่ดินเป็นของตนเอง
- 3) มีทะเบียนบ้านอยู่ประจำผังจัดสรร
- 4) เป็นคนซื่อสัตย์ สุจริต ขยันทำงาน
- 5) ยอมรับและทำตามระเบียบกลุ่มได้
- 6) ไม่เป็นคนวิกลจริต
- 7) ครอบครัวของสมาชิกนั้นเป็นสมาชิกของศูนย์สาขาของศูนย์บริการฯ

2.4.1.4 ขั้นตอนในการเข้าเป็นสมาชิก

- 1) มีการขอสมัครเข้าเป็นสมาชิก โดยผู้สมัครต้องชำระเงินค่าสมัครจำนวน 100 บาทต่อราย
- 2) ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการแผนกแม่บ้าน
- 3) ถือหุ้นเงินฝากภายในกลุ่มมูลค่าหุ้นละ 20 บาท อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าคนละ 5 หุ้น

2.4.1.5 ข้อตกลงในการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไหมของกลุ่ม

- 1) คุณสมบัติหรือลักษณะของสมาชิกผู้ต้องการเลี้ยงไหม

1.1) มีที่ดินปลูกหม่อนอย่างต่ำ 3 ไร่

1.2) มีโรงเลี้ยงไหม

1.3) มีอุปกรณ์ในการเลี้ยงไหม

1.4) มีความสนใจในการเลี้ยงไหมและตั้งใจทำจริง

1.5) สามารถเข้าร่วมในการทำกิจกรรมกลุ่ม เช่น การจัดการ
สวนหม่อนกลาง การเลี้ยงไหมวัยอ่อน

2) ชนิดของไหมที่จะเลี้ยง เป็นไหมพันธุ์ไทยปรับปรุง ไทยลูกผสม

3) วิธีการเลี้ยงไหมตั้งแต่วัยอ่อนถึงวัยแก่

3.1) เลี้ยงวัยอ่อน หรือวัย 1-2 ให้เลี้ยงที่โรงเลี้ยงกลางของกลุ่ม

3.2) เลี้ยงวัยแก่ หรือวัย 3-5 ให้เลี้ยงที่โรงเลี้ยงของสมาชิกเอง

4) เป็นการเลี้ยงไหมเพื่อขายรังไหม และ เส้นไหม

5) การรับไขไหม การจัดหาไขไหม เป็นหน้าที่ของกลุ่มในการจัดหา
ไขไหมโดยสมาชิกผู้เลี้ยงไหมเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการจัดหา
และรับไขไหม

2.4.1.6 การตลาดเพื่อขายผลผลิต

1) เป็นการรวมกันขายของสมาชิกผู้เลี้ยงไหมทั้งหมด

2) กลุ่มรับผิดชอบในการติดต่อประสานงานกับแหล่งตลาด

2.4.1.7 การยืมเงินทุนหมุนเวียนจากกลุ่ม

1) เงินกู้สำหรับการปลูกหม่อนเลี้ยงไหมเท่านั้น

2) วงเงินกู้ไม่เกินรายละ 4,000 บาท

3) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ ร้อยละ 7 ต่อปี

4) กำหนดชำระคืนให้หมดภายในเวลา 3 ปี

5) สมาชิกต้องมีเงินฝากออมทรัพย์โดยหักจากรายได้สุทธิรุ่นละ 10%

6) สมาชิกต้องชำระหนี้โดยหักจากรายได้ทุกรุ่น 40%

2.4.1.8 การปันผลกำไรสุทธิ

1) เจลี่ยคืนตามส่วนของการถือหุ้นเงินออม ร้อยละ 40

2) เจลี่ยคืนตามส่วนการกู้เงิน ร้อยละ 20

3) โบนัสกรรมการกลุ่ม ร้อยละ 10

4) อุดหนุนศูนย์บริการ ร้อยละ 10

5) เป็นทุนสำรอง ร้อยละ 10

6) เป็นทุนการศึกษาอบรม ร้อยละ 10

2.4.2 กลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง รัฐนี้ (2535) ได้สรุปความเป็นมาของกลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติดังนี้

2.4.2.1 ประวัติการจัดตั้ง

กลุ่มแม่บ้านทอผ้าพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติเดิมเป็นงานส่งเสริมอาชีพการทอผ้าตามแผนงานพัฒนาอาชีพของนิคมสร้างตนเองห้วยหลวงระหว่างปี 2525-2526 สมาชิกที่ร่วมในแผนงานต่างอยู่กระจัดกระจายในนิคม ต่างทอผ้ากันภายในครอบครัว ประสบปัญหาในเรื่องการตลาดและคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าที่ทอได้มาตลอด ถึงปี 2527-2529 ทางนิคมสร้างตนเองห้วยหลวง ร่วมกับแม่บ้านสมาชิกนิคมบ้านผึ่ง 5 ใหม่ จำนวน 4 ราย ได้ริเริ่มในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับงานทอผ้าขึ้นมาใหม่ โดยครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากโครงการพัฒนาของกรมประชาสัมพันธ์ คือ โครงการพัฒนานิคมสมบูรณ์แบบไทย-เนเธอร์แลนด์ และมูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน ซี.ซี.เอฟ. แต่ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาด้านการตลาด เช่น ราคาผ้าทอไม่สามารถขายแข่งขันกับผ้าสำเร็จรูปจากโรงงาน ในปี 2530 ภายหลังจากการได้รับการศึกษาดูงานเกี่ยวกับการทอผ้าโดยสีธรรมชาติจากภาคเหนือ และจากจังหวัดขอนแก่น สมาชิกแม่บ้านจึงเปลี่ยนการทอผ้าจากการใช้สีเคมีมาเป็นการใช้สีธรรมชาติ และมีการทอผ้าแบบลายขิดพื้นเมืองแทนที่จะมีการทอผ้าเป็นผืนใหญ่เหมือนแต่เดิมมา ซึ่งการเริ่มทอผ้าด้วยสีธรรมชาตินี้เริ่มทำจริงจัง โดยกลุ่มของแม่บ้านสมาชิกนิคมผึ่ง 5 ใหม่ ต่อมา มีการขยายจำนวนสมาชิกกลุ่มออกสู่หมู่บ้านอื่น ๆ อีก

2.4.2.2 วัตถุประสงค์ของกลุ่ม

- 1) เพื่อส่งเสริมการทอผ้าให้เป็นอาชีพเสริมและเพิ่มรายได้แก่สมาชิก
- 2) เพื่ออนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมพื้นเมืองของท้องถิ่น
- 3) เพื่อก่อให้เกิดความสามัคคีระหว่างสมาชิกและหมู่บ้านต่าง ๆ
- 4) เพื่อเป็นการหางานให้แก่สมาชิกในเวลาว่าง

2.4.2.3 คุณสมบัติของสมาชิกกลุ่ม

- 1) มีความสนใจในงานทอผ้า
- 2) มีอุปกรณ์การทอผ้าเป็นของตนเอง
- 3) มีความขยันขันแข็ง ความซื่อสัตย์ ไม่เล่นการพนัน
- 4) อาศัยอยู่ในเขตนิคมสร้างตนเองห้วยหลวง
- 5) ยอมรับและปฏิบัติตามเงื่อนไขของกลุ่มได้

2.4.2.4 ประเภทของสมาชิกกลุ่ม

- 1) ประเภทสมาชิกสามัญ หมายถึง สมาชิกที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านผึ่งจัดสรร
- 2) ประเภทสมาชิกสมทบหมายถึง สมาชิกที่อาศัยอยู่ในเขตหมู่บ้านเดิม

2.4.2.5 การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม มีการปฏิบัติดังนี้

- 1) สมาชิกต้องผ่านการฝึกอบรมด้านการย้อมสีธรรมชาติซึ่งจัดโดยกลุ่ม

2) สมาชิกต้องชำระเงินดังนี้

- 2.1) ค่าธรรมเนียมแรกเข้า จำนวน 20 บาทต่อราย
- 2.2) ค่าหุ้นแรกเข้าขั้นต่ำหุ้นละ 20 บาทต่อราย
- 3) สมาชิกต้องนำผลิตภัณฑ์ผ้าที่ทอได้มาจำหน่ายให้แก่กลุ่มเท่านั้น

2.4.2.6 กรรมการกลุ่ม

เป็นตัวแทนของสมาชิกกลุ่มจากแต่ละหมู่บ้านที่มาสมาชิกอยู่ในกลุ่ม กำหนดให้มีตัวแทนหมู่บ้านละ 1 คน มีกรรมการอยู่ 2 ประเภทคือ

- 1) กรรมการบริหาร เป็นตัวแทนจากหมู่บ้านผึงจัดสรร มีบทบาทหน้าที่ในการบริหารและจัดการกลุ่ม ตลอดจนประสานงานกับสมาชิกกลุ่มแต่ละหมู่บ้าน
- 2) กรรมการกลุ่ม เป็นตัวแทนจากหมู่บ้านเดิม มีบทบาทหน้าที่ในการประสานงานกับสมาชิกในแต่ละหมู่บ้าน

กรรมการอยู่ในตำแหน่งได้วาระละ 2 ปี

2.4.2.7 การให้การส่งเสริมแก่สมาชิกกลุ่ม

- 1) กลุ่มจะสนับสนุนวัสดุที่ใช้ในการทอผ้าแก่สมาชิก เช่น ด้าย สารส้ม โซดาไฟ โดยด้ายสำหรับทอจำหน่ายได้ไม่เกินรายละ 2 ตั้งต่อ 1 ทูก
- 2) กลุ่มจะรับซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าที่สมาชิกทอได้ เป็นประจำทุกเดือนเพื่อนำไปจำหน่ายต่อ
- 3) กลุ่มจะทำการฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการย้อมสีธรรมชาติให้แก่สมาชิกทุกรายก่อนนำวัสดุไปทอผ้า
- 4) กลุ่มจะกำหนดลายผ้าให้แก่สมาชิกนำไปเป็นแบบสำหรับทอ

2.4.2.8 เงื่อนไขการชำระเงินคืนแก่กลุ่ม

- 1) สมาชิกต้องชำระเงินค่าวัสดุคืนอย่างต่ำจำนวน 50% ของหนี้ทั้งหมดก่อนที่จะรับของใหม่อีก
- 2) ในการส่งผ้าขายให้แก่กลุ่ม กลุ่มจะหักเงิน 3% ของมูลค่าผ้าที่ขายให้กลุ่มเพื่อเป็นรายได้สำหรับการจัดการกลุ่ม
- 3) สมาชิกต้องชำระเงินคืนอย่างต่ำ 40% ของรายได้จากการขายผ้าและออมทรัพย์เพิ่มในหุ้นที่มีอยู่อีก 10% ของรายได้

2.4.2.9 การจ่ายค่าตอบแทนในการปฏิบัติงานแก่กรรมการ

- 1) สำหรับการประชุม การทำงานในพื้นที่นัดพบให้เบี้ยเลี้ยงวันละ 50 บาท

2) สำหรับการทำงานในจังหวัดอุดรธานี ให้เบี้ยเลี้ยงวันละ 100 บาท

3) สำหรับการทำงานต่างจังหวัด ให้เบี้ยเลี้ยงวันละ 150 บาท

2.4.2.10 การปันผลกำไรของกลุ่ม

เงินกำไรสุทธิของกลุ่มให้มีการนำไปปันผลเป็น 5 ส่วนดังนี้

1) เฉลี่ยคืนตามส่วนการถือหุ้นเงินออม	ร้อยละ 40
2) เฉลี่ยคืนตามส่วนการทำธุรกิจยืมเงิน	ร้อยละ 20
3) นำเข้าสมทบเป็นทุนดำเนินการ	ร้อยละ 20
4) เป็นทุนฝึกอบรม-ดูงาน	ร้อยละ 10
5) ปันผลตอบแทนกรรมการ	ร้อยละ 10

2.5 ผลงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ธิตา (2533) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าอบรมตามโครงการฝึกอบรมอาชีพกลุ่มสตรีระดับหมู่บ้านตำบลในจังหวัดราชบุรี พบว่า กลุ่มปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการอบรมกลุ่มระดับมากที่สุดคือความสนใจ กลุ่มระดับมากมีขีดความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม การมีโอกาส การสนับสนุน และความพึงพอใจ กลุ่มระดับปานกลางมีความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการฝึกอบรม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และการถูกบังคับ กลุ่มระดับน้อยมีความสัมพันธ์กับอาชีพปัจจุบัน และยังพบว่าการที่สตรีไม่เข้าอบรมมีสาเหตุมาจาก ปัญหาสุขภาพ ไม่มีเงินจ่ายค่าอุปกรณ์ มีงานอื่นต้องทำ ไม่พอใจผู้รับการอบรมด้วยกัน ไม่พอใจผู้สอน มีภาระทางครอบครัว ระยะเวลาไม่เหมาะกับการอบรม

อุษา (2533) ศึกษาการยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงไหมของเกษตรกร บ้านหนองเชียงซุย ตำบลป่าหวายกิ่ง อำเภอบ้านฝาง จังหวัดขอนแก่น พบว่า การเลี้ยงไหมเป็นบทบาทของสตรี และข้อมูลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ส่วนมากเป็นของสตรีผู้เลี้ยงไหม และยังพบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมการเลี้ยงไหมที่แตกต่างกันคือ สื่อบุคคล ระดับการส่งเสริมของเจ้าหน้าที่ แหล่งการเลี้ยงไหมที่เกษตรกรสนใจ การนำความรู้การเลี้ยงไหมวิธีการดั้งเดิมมาประยุกต์ใช้ ระดับความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงไหมแผนใหม่ ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับนวัตกรรมที่ไม่แตกต่างกันคือ อายุ จำนวนกลุ่มที่เข้าเป็นสมาชิก ขนาดที่ดินถือครอง โลกทัศน์ของเกษตรกร และประโยชน์เชิงเปรียบเทียบของนวัตกรรม

เจ็ดศักดิ์ (2533) ศึกษาปัจจัยทางจิตวิทยา สังคมและเศรษฐกิจ ที่เกี่ยวข้องกับการเป็นสมาชิกกลุ่มโรงงานพิจิตรอาหารกระป๋อง พบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกโรงงานอาหารกระป๋องได้รับความช่วยเหลือด้านเงินทุนเพื่อการเกษตร มีความคาดหวังที่จะได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ มีการรับรู้เกี่ยวกับการเกษตรสมัยใหม่ มีความรู้เกี่ยวกับการเป็นสมาชิกโรงงาน เข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรและกิจกรรมในชุมชน มีทัศนคติที่ดีต่อการเป็นสมาชิกโรงงาน แตกต่างจาก

เกษตรกรผู้ไม่เป็นสมาชิกโรงงาน ส่วนการมีรายได้สุทธิจากการเพาะปลูกสูง การมีทรัพย์สินเพิ่ม การมีสถานภาพทางสังคม ความพึงพอใจในสภาพชีวิต ของเกษตรกรผู้เป็นสมาชิกและไม่เป็นสมาชิกโรงงานนั้นไม่แตกต่างกัน

วิจิตรา (2531) ศึกษากระบวนการตัดสินใจรับความรู้ใหม่ของชาวบ้านในการจัดตั้งโรงสีรวม เฉพาะกรณีอำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ พบว่า การทำกิจกรรมโรงสีข้าวจะต้องมีการตัดสินใจเป็นกลุ่ม กระบวนการมีบทบาทในการตัดสินใจมาก เนื่องจากสมาชิกเห็นว่าเป็นประโยชน์ต่อตนเองและชุมชนโดยจะเป็นกองทุนพัฒนาหมู่บ้าน ความสามัคคี และรายได้จากเงินปันผล มีเจ้าหน้าที่ร่วมอยู่อย่างใกล้ชิด การมีอดีตกิจกรรมที่ประสบผลสำเร็จ นอกจากนี้การที่สมาชิกแต่ละหมู่บ้านจะตัดสินใจตั้งโรงสีก็มีระยะเวลาช้าเร็วต่างกันด้วย

ปัสสร (2531) ศึกษาการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจของสตรีชนบท ในเขตพื้นที่ชนบท ยากจน จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สตรีที่มีระดับการศึกษาสูง สตรีที่มีครอบครัวแล้ว สตรีที่มีที่ทำกินเป็นของตนเอง สตรีที่มีรายได้มาก และสตรีที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ สูง จะมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจในระดับสูงกว่าสตรีที่มีลักษณะตรงกันข้าม

สุภาณี (อ้างถึงในธิดา, 2533) ศึกษาการเข้าร่วมการศึกษานอกโรงเรียนของสตรีในจังหวัดนครราชสีมาพบว่า สตรีมีจุดประสงค์ในการเข้าร่วมกิจกรรมคือเพื่อไปประกอบอาชีพเสริมเพิ่มพูนรายได้ เพื่อเพิ่มความชำนาญ เพื่อเปลี่ยนอาชีพ

วีระยศ (2530) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต กรณีอำเภอเมือง จังหวัดน่าน พบว่า ระดับรายได้ การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับกลุ่ม การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ และการได้รับการชักชวน มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม ส่วนความคาดหวังที่จะได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและสังคม ไม่มีผลต่อการตัดสินใจเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม สำหรับผู้ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มมีเหตุผลมาจาก อายุมากแล้ว ไม่มั่นใจว่ากลุ่มจะเจริญ ไม่ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับกลุ่ม มีภาระในครอบครัวมาก ไม่มั่นใจว่าจะส่งเงินออมทรัพย์ได้

ศิริมา (2530) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมรับความรู้เทคโนโลยีการเกษตรของแม่บ้านเกษตรกรในเขต 6 จังหวัดในภาคตะวันตก สรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมรับความรู้มี ระดับการศึกษาของสตรีเกษตรกร การมีส่วนร่วมในการประกอบอาชีพ การเกษตรในครอบครัว การเป็นสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อบทบาทของตนเองว่าสามารถช่วยพัฒนาอาชีพของครอบครัวได้ การได้รับการสนับสนุนจากพ่อบ้านเกษตรกร การรู้จักเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบล การได้รับชักชวนจากเจ้าหน้าที่โดยตรง ความเข้าใจแนวนโยบายและโครงการของเจ้าหน้าที่ที่ส่งเสริมการเกษตร ความคิดเห็นหรือทัศนคติของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลต่อแม่บ้านเกษตรกร ตลอดจนการเปิดโอกาสต่อการเข้าร่วมแก่สตรีเกษตรกรของเจ้าหน้าที่ ปัจจัยที่ไม่มีผลต่อการเข้าร่วมรับความรู้มี ระดับรายได้ ความแตกต่างของวัย การชักชวนจากเพื่อนบ้านให้ไปเข้าร่วมรับความรู้วิชาการเกษตร และยังพบว่าปัญหาอุปสรรคสำคัญมีผลต่อความสำเร็จในการส่งเสริมการเกษตรแก่สตรีเกษตรกรของเจ้าหน้าที่

ส่งเสริมการเกษตรประจำตำบลคือแม่บ้านเกษตรกรไม่ค่อยมีเวลามาร่วมกิจกรรมเนื่องจากภาระหลายด้าน และบางครั้งการทำความเข้าใจในวิชาการเกษตรบางเรื่องของสตรีเกษตรกร เป็นไปค่อนข้างยากทั้งนี้อาจจะเนื่องมาจากขาดประสบการณ์ในเรื่องนั้น ๆ

Sawer (อ้างถึงในอมรา, 2529) ศึกษารูปแบบการตัดสินใจของครอบครัวเกษตรกรที่อาศัยอยู่ใน British Columbia คานาดา เน้นถึงบทบาทภรรยาเกษตรกรว่ามีส่วนเกี่ยวกับการตัดสินใจในการยอมรับวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตร สรุปได้ว่า

1. ภรรยาที่สนใจในการรับฟังข่าวสารการเกษตร และมีกิจกรรมในฟาร์ม จะมีบทบาทในการตัดสินใจยอมรับวิทยาการแผนใหม่ทางการเกษตร
2. ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมสูง ภรรยาจะมีบทบาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับงานในฟาร์มน้อยลง เนื่องจากธุรกิจในการจัดการในฟาร์มยุ่งยากมากขึ้น ภรรยามีโอกาสเข้าเกี่ยวข้องได้น้อยเพราะต้องประสบภาระและความรู้
3. สำหรับครอบครัวขนาดใหญ่ ภรรยาจะมีส่วนในการตัดสินใจในงานฟาร์มน้อยลง เพราะภรรยาจะใช้เวลาให้หมดไปกับการดูแลบ้านและการเลี้ยงดูบุตร
4. คู่สมรสที่แต่งงานใหม่จะมีการตัดสินใจร่วมกันระหว่างสามีภรรยามากกว่าคู่สมรสที่แต่งงานมานานแล้ว ทั้งนี้เพราะคู่สมรสที่แต่งงานระยะเวลานาน ยังมีอิทธิพลของความเข้าใจในบทบาททางเพศแบบเก่าๆอยู่ การตัดสินใจร่วมกันนี้ทำให้คู่สมรสมีการยอมรับและพยายามจัดสรรทรัพยากรระหว่างงานบ้านและงานฟาร์มให้สัมพันธ์กัน

อัจฉราและคณะ (2526) ศึกษาการใช้เวลากับการพัฒนาศรีในครอบครัวเกษตรกรไทย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างการใช้เวลาทำงานบ้านกับการตัดสินใจของหญิงในครอบครัวเกษตรกรเป็นดังนี้

1. หญิงที่ใช้เวลาทำงานบ้านมากจะมีระดับการมีสิทธิตัดสินใจต่ำ แต่ถ้าใช้เวลาในการทำงานบ้านต่ำก็จะมีระดับการมีสิทธิตัดสินใจสูง
2. เวลาพักผ่อนของหญิงที่มาก จะทำให้ระดับการมีสิทธิการตัดสินใจสูง
3. ความเพียงพอของรายได้กับรายจ่าย ถ้ามีความเพียงพอมากระดับการตัดสินใจ จะสูงมากตามไปด้วย
4. สตรีที่ใช้เวลาทำงานบ้านต่างกันและทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน จะมีระดับการมีสิทธิตัดสินใจสูงกว่าสตรีที่ไม่ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน
5. สตรีที่ใช้เวลาพักผ่อนต่างกันและทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน จะมีระดับการมีสิทธิตัดสินใจสูงกว่าสตรีที่ไม่ทำอุตสาหกรรมในครัวเรือน
6. สตรีที่ใช้เวลาทำงานบ้านต่างกันและมีการเข้าร่วมกลุ่มพัฒนา จะมีระดับการมีสิทธิตัดสินใจสูงกว่าสตรีที่ไม่เข้าร่วมกลุ่มพัฒนา
7. สตรีที่ใช้เวลาพักผ่อนต่างกันและมีการเข้าร่วมกลุ่มพัฒนา จะมีระดับการมีสิทธิ

ตัดสินใจสูงกว่าสตรีที่ไม่เข้าร่วมกลุ่มพัฒนา

สุภาพ (2524) ศึกษาความคิดเห็นของแม่บ้านเกี่ยวกับกิจกรรมแม่บ้านสหกรณ์ หมู่บ้านศรีฐาน ตำบลป่าติ้ว จังหวัดยโสธร พบว่า การที่แม่บ้านมีโอกาสใช้แรงงานในการผลิตทางเศรษฐกิจทำให้สตรีแม่บ้านรู้จักความสามารถของตนเอง และสามารถปรับปรุงสถานภาพต่างๆ ในสังคมได้ และการที่สตรีนำการมีส่วนร่วมทางเศรษฐกิจมาใช้ให้เกิดประโยชน์ควบคู่กันกับฐานะแม่บ้าน ถือว่าเป็นบทบาทของสตรีเช่นกัน

อุไรวรรณ (2521) ศึกษาบทบาทสตรีชนบทที่มีส่วนในการตัดสินใจปรับปรุงไร่นา ศึกษากรณีตำบลหมื่นไวย อ.เมือง จ.นครราชสีมา สรุปได้

1. เงินรายได้ส่วนใหญ่ของครอบครัวสตรีชนบท ภรรยาจะเป็นผู้เก็บเงิน มีเพียงส่วนน้อยที่สามีกับภรรยาเป็นผู้แบ่งกันถือเงิน
2. การตัดสินใจใช้จ่ายเงินด้านวัสดุอุปกรณ์การเกษตร ภรรยามีส่วนในการตัดสินใจ ใช้จ่ายเงินด้านอุปกรณ์การเกษตรน้อยกว่าด้านอุปโภคบริโภค
3. การตัดสินใจปรับปรุงไร่นาของครอบครัวสตรีชนบท ส่วนใหญ่ทั้งสามีและภรรยาตัดสินใจร่วมกันในทุกๆ เรื่อง แต่สำหรับเรื่องเกี่ยวกับการใช้ยากำจัดศัตรูพืช การใช้ปุ๋ย การจัดหาอุปกรณ์เครื่องมือท่อนแรงและสัตว์ใช้งาน การติดตามข่าวสารการเกษตรนั้น สามีมีแนวโน้มในการตัดสินใจมากกว่า ส่วนภรรยามีแนวโน้มในการตัดสินใจในเรื่องการจัดการแรงงานและการขายผลผลิต
4. ครอบครัวที่มีระยะเวลาการสมรสนาน ภรรยามีส่วนในการตัดสินใจมากเพื่อจัดหาแรงงานมาเพิ่ม
5. ครอบครัวที่มีขนาดใหญ่ ภรรยามีส่วนในการตัดสินใจมากเพื่อจัดสรรข้าวไว้เพื่อบริโภค จำหน่าย และเก็บเป็นพันธุ์ปลูกฤดูต่อไป

กานดา (2521) ศึกษาบทบาทสตรีทางด้านการเกษตร โดยศึกษาเปรียบเทียบเฉพาะกรณีแม่บ้านในเขตโครงการชลประทานหนองหวาย จังหวัดขอนแก่น(กลุ่ม 1)และแม่บ้านในเขตชลประทานแม่กลองใหญ่ จังหวัดนครปฐม(กลุ่ม 2) ผลการศึกษาพบว่า

1. แม่บ้านมีบทบาทในการปลูกพืชหมุนเวียนตลอดปี โดยมีงานในไร่นาเป็นงานหลักของพ่อบ้านและแม่บ้านช่วยทำ
2. การมีส่วนร่วมกับพ่อบ้านในการปรึกษาหารือและตัดสินใจ โดยเฉพาะงานอาชีพที่เกี่ยวข้องกับงานอาชีพเกษตรกรรม แม่บ้านส่วนใหญ่มีความรู้สึกว่าได้ทำงานด้านการเกษตรเป็นหลัก อยากปรับปรุงอาชีพเพื่อให้ได้ผลผลิตเพิ่มขึ้น และเห็นว่าโครงการของรัฐบาลให้ความสนใจแก่สตรีน้อย
3. เรื่องความสามารถในการทำงาน หญิงยังไม่เท่าเทียมกับชายทั้งหมด เท่าเทียมกับชายโดยเฉพาะการทำงานด้านเกษตรกรรม และมีความเห็นว่าสิ่งที่จะทำให้หญิงในหมู่บ้านได้รับการยอมรับหรือได้รับการยกย่องคือความสามารถของหญิงแต่ละคน

4. เกี่ยวกับอนาคตของบุตร แม่บ้านส่วนใหญ่อยากให้ทั้งบุตรหญิงและบุตรชายได้รับการศึกษาเท่าเทียมกันในระดับชั้นประถมศึกษา และอยากให้บุตรชายรับราชการมากกว่าบุตรหญิง ส่วนบุตรหญิงอยากให้ประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากกว่าบุตรชาย กล่าวได้ว่าเมื่อมีการพัฒนาการเกษตร หญิงและชายมีแนวโน้มที่จะทำงานและตัดสินใจเกี่ยวกับอาชีพเกษตรกรรมร่วมกันมากขึ้น การแบ่งงานของชายและหญิงจะค่อยๆ เลื่อนไป การกำหนดมาตรการต่างๆ เพื่อให้หญิงเข้าร่วมกิจกรรมด้านการเกษตรมากกว่าที่เป็นอยู่ จะเป็นการพัฒนาการเกษตรตามเป้าหมาย

Mickelwait (อ้างถึงในอุไรวรรณ, 2521) ศึกษาในเรื่องการตัดสินใจและการมีส่วนร่วมกิจการเกษตรของสตรีชนบทในประเทศแถบแอฟริกา 7 ประเทศ สรุปได้

1. สตรีชนบทในประเทศแถบแอฟริกา ปัจจุบันนี้มีบทบาทในการตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเป็นอย่างมาก
2. สตรีชนบทมีส่วนในการผลิตทางการเกษตรเท่าเทียมกับผู้ชาย แต่มีไม่มากเข้าร่วมเป็นสมาชิกในการวางแผนโครงการต่างๆ ที่จะนำเอาเทคนิคทางการเกษตรไปใช้ในชุมชน
3. สตรีชนบทตัดสินใจและมีส่วนร่วมในการขายสัตว์เลี้ยงมากกว่าอย่างอื่น มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนการตัดสินใจของผู้ชาย เช่น การเข้าเป็นสมาชิกสหกรณ์การเกษตร การใช้สินเชื่อทางการเกษตร และการขายผลผลิต เป็นต้น
4. สตรีชนบทใน 7 ประเทศที่ทำการศึกษามีส่วนในโครงการช่วยเหลือตนเองและโครงการที่รัฐจัดให้โดยช่วยจัดการ และจัดหาแรงงานและให้ความสะดวกอื่นๆ สนับสนุนให้สามีเข้ามีส่วนร่วมในโครงการด้วย
5. ในการรับผิดชอบดูแลครอบครัวรวมทั้งการผลิตสินค้าหัตถกรรม ยังคงเป็นหน้าที่ของสตรีอยู่อย่างไม่เปลี่ยนแปลง

เพทาย (2520) ศึกษาความคาดหวังประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่มของสมาชิกโครงการสารภี จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สมาชิกมีการคาดหวังประโยชน์ด้านเศรษฐกิจคือต้องการความช่วยเหลือด้านการตลาด ต้องการความช่วยเหลือด้านเงินทุน ต้องการมีรายได้เพิ่มขึ้น ส่วนความคาดหวังประโยชน์ทางสังคมคือ ต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนสมาชิก ต้องการมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่ ต้องการที่จะมีเกียรติ

ณรงค์ (ม.ป.ป.) ศึกษาบทบาทของสตรีชนบทในการพัฒนาการเกษตรเพื่อความมั่นคงของประเทศ พบว่า บทบาทของแม่บ้านเกษตรกรในการประกอบอาชีพการเกษตร ยังคงมีบทบาทน้อยกว่าพ่อบ้าน ทั้งใน ด้านการปลูกพืช การเลี้ยงสัตว์ และการประมง แต่มีข้อที่น่าสังเกตคือ 1) ถึงแม้จะมีบทบาทน้อยกว่าพ่อบ้านก็ตาม แต่สัดส่วนของการมีบทบาท นับว่ามากถึงประมาณร้อยละ 35-40 ในกิจการต่างๆ ซึ่งน่าจะถือว่าเป็นส่วนเกี่ยวข้องที่มีความสำคัญมาก 2) ในบางขั้นตอนแม่บ้านเกษตรกรกลับมีบทบาทสูงกว่าพ่อบ้านเช่นการเก็บเกี่ยวและการดูแลผล

ผลิต การจำหน่ายผลผลิต 3)แม่บ้านเกษตรกรมีบทบาททั้งในด้านการปฏิบัติและการตัดสินใจในทุกๆขั้นตอน แต่จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับลักษณะของกิจกรรม 4) แม่บ้านเกษตรกรที่เป็นสมาชิกของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร จะมีบทบาทในขั้นตอนต่างๆสูงกว่าบทบาทของแม่บ้านเกษตรกรอื่นๆ

Kongkaew (อ้างถึงในวิริยะศ, 2530) ศึกษาเรื่องการยอมรับในการเข้าร่วมกลุ่มของชาวนาในประเทศฟิลิปปินส์ พบว่า ปัจจัยที่ทำให้ชาวนารวมกลุ่มกันได้แก่ ความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพ มีรายได้และผลผลิตเพิ่มขึ้น นอกจากนี้การช่วยเหลือที่ตรงกับความต้องการของชาวนาจากรัฐบาลโดยผ่านทางกลุ่มก็เป็นแรงชักนำให้เข้าเป็นสมาชิก การเข้าเเยื่อมอย่างใกล้ชิดของเจ้าหน้าที่ก็มีส่วนทำให้ชาวนาเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มด้วย

Thailand Development Research Institute Foundation (1989) รายงานในการประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการพัฒนาสตรีเกษตรกรในส่วนของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเกษตรดังตารางที่ 2 และ 3

ตารางที่ 2 แสดงการมีส่วนร่วมทางการเกษตรของสตรีเกษตรกร

กิจกรรม	% ของการมีส่วนร่วม
ทำนา	65
พืชไร่	50
สวนผัก	100
หม่อนไหม	100
การเตรียมดิน	10
การควบคุมแมลงศัตรูพืช	30
การปรับปรุงดิน	80
การป้องกันพืช	50
การจัดการไร่นา	70
การเก็บเกี่ยว	50
การถนอมและแปรรูปอาหาร	100
การเลี้ยงสัตว์	50
ประมงน้ำจืด	90

ที่มา : Thailand Development Research Institute Foundation (1989)

ตารางที่ 3 ร้อยละการมีส่วนร่วมในการเกษตรของสตรีเกษตรกร

ประเภทงาน	ฟาร์มขนาดใหญ่40-50ไร่		ฟาร์มขนาดเล็ก20-30ไร่	
	หญิง	ชาย	หญิง	ชาย
พืช - ข้าว	43.54	56.46	38.56	61.44
- พืชไร่	54.48	45.52	44.83	55.17
- ผัก	56.69	43.31	50.00	50.00
สัตว์ - สัตว์ใหญ่	30.13	69.87	20.71	79.29
- สัตว์ปีก	57.21	42.79	52.83	47.17
- ปลา	-	-	7.75	92.25
อุตสาหกรรมครัวเรือน	91.80	8.20	67.09	32.91
เป็นแรงงาน	56.06	43.94	47.96	52.04

ที่มา : Thailand Development Research Institute Foundation (1989)

สรุปได้ว่าในกิจกรรมทางการเกษตรนั้น สตรีเกษตรกรมีบทบาทในทุก ๆ กิจกรรมและส่วนมากมีส่วนร่วมในกิจกรรมตั้งแต่ร้อยละ 50 นอกจากนี้ในครอบครัวที่มีขนาดการทำกิจกรรมทางการเกษตรในพื้นที่ยิ่งมากขึ้นเท่าใด สตรีเกษตรกรยิ่งรับภาระหรือมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมนั้นเพิ่มขึ้นด้วย

จากผลงานการวิจัยข้างต้น กล่าวได้ว่าการศึกษาที่สตรีเกษตรกรจะเข้าร่วมกิจกรรมใด ๆ ล้วนมีปัจจัยความต้องการหรือความคาดหวังทางสังคม ทางเศรษฐกิจ ทางวิชาการ ตลอดจนปัจจัยทางคุณลักษณะประจำตัวเข้ามาเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจ ซึ่งผู้วิจัยนำไปใช้ในการสร้างเครื่องมือเพื่อรวบรวมข้อมูลและอภิปรายผลหลังการวิเคราะห์ข้อมูล